



РЕЦЕНЗИЯ

относно научните трудове и учебната дейност

на

ДОЦ. Д-Р ТАНЯ ГОЧЕВА ТАНЕВА,
преподавател в Тракийски университет – Стара Загора, Стопански факултет,

участник в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. „Психология“, научна специалност „Икономическа психология и психология на труда“, за нуждите на Стопанския факултет на Тракийски университет – Стара Загора, обнародван в ДВ, бр. 17 от 21 февруари 2023 г.

Изготвил рецензията:

Валери Стоилов Стоянов

Професор по професионално направление 3.2. Психология, доктор на науките

Варна * 2023

1. Общо представяне на получените материали по конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. „Психология“, научна специалност „Икономическа психология и психология на труда“, за нуждите на Стопанския факултет на Тракийски университет – Стара Загора е обнародван в ДВ, бр. 17 от 21 февруари 2023 г.

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед № № 1651/11.05.2023 г. на Ректора на Тракийски университет – Стара Загора, протокол №1 от заседание на Научното жури от 25.05.2023 г.

Единствен кандидат по конкурса е доц. д-р Таня Гочева Танева, преподавател в Стопанския факултет на Тракийски университет – Стара Загора. Подадените документи отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „професор“ и Правилника за развитие на академичния състав на Тракийски университет – Стара Загора.

Доц. д-р Таня Гочева Танева предлага 40 броя научни трудове за рецензиране във връзка с конкурса, както следва:

1. **Хабилитационен труд – монография:** Танева, Т. (2023) Мотивация и структура на дейността, Академично издателство - Тракийски университет, Ст. Загора, ISBN: 978-954-338- 227-9, 274 с.

2. **Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор":** Танева, Т. (2022) Субективни детерминанти на икономическия риск в дейността на аграрни предприемачи, Академично издателство - Тракийски университет, Ст. Загора, ISBN 978-954-338-197-5, 207 с.

3. **Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация - Scopus и Web of Science** – 17 броя, от които 4 самостоятелни, а останалите в съавторство.

4. **Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове** – 18 бр., от които 4 самостоятелно, а останалите в съавторство. От тях 6 на български език, 1 на руски език, а останалите 11 – на английски език.

5. **Публикувана глава от колективна монография:** Танева, Т., Бибишкова Кр. (2019) Влияние на предприемаческите стратегии за финансиране на бизнеса върху намеренията за продължаване на дейността, с. 50-76, в: Бизнесът и развитието на регионите, Иванов, С., Н. Костадинова, Р. Отузбиров, Т. Танева, Н. Петрова, Г. Кирякова, Р. Ангелова, К. Бибишкова, Т. Иванова, Т. Божанска, М. Илиев, Р. Калев, ISBN 978-619-7095-24-1, Изд. РИК “Искра - М-И”, 148 с.

6. **Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа:** Танева, Т. (2016) Икономическа психология, ISBN 978-954-338-091- 6, ел. издание, Тракийски университет - Стара Загора.

7. Публикувана глава от университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа: Танева, Т. (2021) Изследване на интелекта при деца със специални образователни потребности/интелектуални затруднения, в: Сестрински грижи при възрастни и деца с увреждания, второ допълнено издание, Танева, Д., Цокова, Й., Танева, Т., Бечева, М., Кацарска, Р., Киркова, А., Изд. Лакс Бук, ISBN: 978-619-189-162-7.

Представените по конкурса научни трудове, с изключение на публикуваната книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор", се приемат за рецензиране, тъй като са извън трудовете, посочени в автореферата на дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор” и конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Публикуваната книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" се взема предвид само при оформянето на становището за съответствие на кандидата с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” в съответствие със Закона за развитието на академичния състав в Република България.

По конкурса е представена справка за забелязаните цитирания след заемане на академичната длъжност „доцент“, както и останалите изискуеми документи. От справката за забелязаните цитирания е видно, че доц. д-р Таня Гочева Танева е разпознаваема като учен не само у нас, но и в чужбина. Този извод правя на основа на представената справка за цитирания в Scopus и Web of Science.

Доц. д-р Таня Танева е била научен ръководител на двама успешно защитили дисертационен труд докторанти.

От представените за участие в конкурса научни трудове, придобитата ОНС „доктор”, забелязаните цитирания и успешното научно ръководство на докторанти е видно, че доц. Таня Гочева Танева отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор”, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България (Ново - ДВ, бр. 56 от 2018 г., в сила от 06.07.2018 г.) - Минимални национални изисквания към научната, преподавателската и/или художественотворческата или спортната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности „главен асистент“, „доцент“ и „професор“ по област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

2. Данни за кандидата

Доц. д-р Таня Танева е магистър по психология. Има придобита образователна и научна степен „доктор“ по психология на труда и организационна психология.

Доц. д-р Таня Танева е натрупала значителен опит като преподавател и ръководител в сферата на висшето образование. Дълги години е Главен секретар на Тракийския

университет – Стара Загора. Била е председател на Етичната комисия на университета, както и член на редица други университетски комисии. Понастоящем е ръководител на катедра „Обществени науки и бизнес езиково обучение” в Стопанския факултет на университета.

Значителен опит Таня Танева има и като консултант извън сферата на висшето образование. В периода 2002 – 2006 г. е консултант към Регионалния инспекторат по образование - Стара Загора. Изпълнява функциите на психолог в екип за комплексно педагогическо оценяване към РИО - Стара Загора, в периода 2003-2006 г. Експерт е по подбор и оценка на персонал и по организационно консултиране, за нуждите на фирми и организации в периода от 1998 г. и досега.

Доц. д-р Таня Танева е ръководител на 11 университетски проекти. Участва като експерт и обучител в 9 международни и 5 национални проекти.

Образователният профил и натрупаният професионален опит като преподавател, изследовател, консултант и ръководител от доц. д-р Таня Танева са съзвучни с изискванията за заемане на академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.2. Психология, съгласно чл. 60, ал. (1), т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

3. Обща характеристика на научната продукция на кандидата, научни и научно-приложни приноси.

Научните търсения на доц. д-р Таня Гочева Танева са основно в тематичните полета на икономическата психология, психологията на труда и организационната психология, социалната психология и педагогическата психология. Доц. д-р Таня Танева концентрира усилията си върху актуални проблеми и аспекти от активността и преживяванията на хората в различните им роли в рамките на социалните им взаимодействия. Така например в полето на икономическата психология акцентите са икономическото поведение на хората, поведението при риск и неопределеност, предприемачеството и вземането на решения. Научните търсения в тази посока са доразвитие на проблеми „осветлявани” до момента предимно от специалисти в икономическата сфера. Ценността на научните находки на доц. д-р Таня Танева са в това, че обяснителните модели на споменатите феномени са проверени емпирично в актуален исторически и културен контекст – нещо, което е изключително важно в психологията, имайки предвид, че преживяванията и поведението на хората се детерминира, от една страна от културни значения, които се усвояват в процеса на социализацията, а от друга страна – от ситуативния контекст в по-широката или непосредствената социална (организационна, училищна и т.н.) среда. В тази връзка, установени са взаимовръзки между поемането на риск и индивидуално-психични детерминанти на риска в предприемаческото и други типове икономическо поведение, като мотивацията за дейност, мотивацията за постижение, удовлетвореността от дейността, изповядваните ценности и др. Разкрито също е модифицирането на ефектите на когнитивните евристики за печалби и загуби, нереалистичния оптимизъм, избора на алтернативите, времевото дисконтиране, възприемането на финансов, здравен риск и дори

риск за живота, от социално-икономическия контекст, който определя очакваната лична и социална перспектива за респондентите. (вж. 9-2, 9-3, 9-4, 9-7, 9-8, 9-22, 9-23, 9-24, 9-25, 9-26, 9-27, 9-28, 9-29, 9-30, 9-39, 9-40 от списък с публикациите по конкурса).

В тематичното поле на педагогическата психология доц. д-р Таня Танева теоретично и чрез емпирична верификация изследва значими проблеми свързани с дейността на учителите - удовлетвореността от упражняване на професията в специфичните условия на социално-икономически преход в България и честите структурни и съдържателни промени в съвременното българско училище, както и ефектите от дигитализацията на учебното съдържание върху децата и тенденцията за формиране на интернет зависимост в начална училищна възраст. На тази основа е разработена и апробирана методика за диагностика на тенденции за формиране на зависимостта.

За нуждите на обучението на студенти по здравни грижи и социални дейности е разработена глава в учебно помагало за изследване на интелекта при деца със специални образователни потребности (с интелектуален дефицит), като на приложно ниво е представен моделът на Бине-Симон за диагностика и анализ на интелектуалните затруднения при деца с увреждания, достъпен и приложим в практиката за оценка на тежестта на увреждането и потенциала за развитие на децата. (вж. 9-17, 9-18, 9-34, 9-37, 9-38, 9 – 41 от списък с публикациите по конкурса).

В тематичното поле на социалната психология (психология на социалната работа) са обобщени актуални към моментите на изследванията данни за насилието над деца, над жени и трафика на хора като социални проблеми. Изследвани са фактори, обуславящи потребността от социални грижи и подкрепа за възрастни хора, както и нагласите за здравословен начин на живот. Очертани са основни характеристики на социалната работа на настоящия етап от развитие на обществото. (вж. 9-7, 9-13, 9-15, 9-14, 9-19, 9-30 от списък с публикациите по конкурса).

Най-значимите научни и научно-приложни приноси на доц. д-р Таня Танева са в полето на психологията на труда и организационната психология. Те са свързани с представения в реабилитационния труд собствен модел за изследване на мотивацията в дейността, наречен от автора „Дейност-интегриран подход за изследване на мотивацията”. Монографията - Танева, Т. (2023) Мотивация и структура на дейността, Академично издателство - Тракийски университет, Ст. Загора, ISBN: 978-954-338-227-9, 274 с., има двама хабилитирани рецензенти, издадена е от академично издателство и по обем и съдържание отговаря на изискванията за реабилитационен труд.

Целта, която доц. Таня Танева си поставя в монографията, е създаване на по-универсална и валидна обяснителна концепция за човешката дейност и за мотивацията като ключов компонент в нея.

Заключението което може да се направи от прочита на монографията е, че целта е постигната. Авторът представя своите анализи и концепции разгърнати в четири глави. В първата от тях прави задълбочен логичен и критичен анализ на еволюцията в развитието на обяснителните модели за дейността, в рамките на трите етапа на процеса и обяснителните

възможности и операционалната пригодност на всяка от теориите. Ясно са очертани дефицитите и перспективите за развитие на теорията за дейността в рамките на системно-структурния подход.

Във втора глава е направен критичен преглед на основни теории за мотивацията и тяхното развитие. Представени са съдържателни, процесни и процесно-съдържателни модели. Акцент са интегралните процесни и процесно-съдържателни модели, чрез които се прави опит за обобщаване на силните страни на известни мотивационни теории, за да се преодолеят ограниченията в изследванията на мотивацията в целия ход на конкретна дългосрочна и устойчива човешка дейност. Въпреки че мотивацията винаги се отнася до някаква конкретна дейност, тя най-често се изследва извън общата структура на самата дейност, което прави проблематична приложността на резултатите в реалната практика. Именно това противоречие авторът на монографията прави опит да разреши чрез синтезиране на собствен модел - „Дейност-интегриран подход към мотивацията“, създаден на базата на системно-структурния подход. Авторският модел надгражда идеята за създаване на интегрални модели, но не чрез познатите досега опити за интегриране на мотивационни теории, а чрез интеграция между обяснителни модели за мотивацията и теорията за дейността, с което се създават предпоставки за обединяване на силните страни на двете парадигми.

Моделът е представен в трета глава и в него единиците за анализ на мотивационните теории са екстраполирани върху структурата на дейността, декомпозирана до мотивационна, целева, инструментална, поведенческа и резултативна подструктури, със свое собствено съдържание. Във всяка от подструктурите са предложени основни индикатори за мотивацията и факторите, които обуславят нейното съдържание, сила, динамика и устойчивост. Подобна операционализация е предпоставка за изграждане на общ и относително универсален методически инструмент, който да обединява силните страни на дейностните и основните мотивационни теории, с възможност за модификации спрямо конкретни групи респонденти и контексти. Предложеният „Дейност-интегриран подход към мотивацията“ опитва да преодолее фрагментарността в мотивационните изследвания, в които се проучва мотивацията за дейност на определени нейни етапи, а не в целия цикъл и динамика на дейността.

В четвърта глава се представят резултати от собствени за автора емпирични изследвания, чрез които се прави верификация на основни индикатори и фактори за мотивацията, според предложени „Дейност-интегриран подход към мотивацията“. Резултатите показват, че когато предложените в обяснителния модел индикатори и измерители на вътрешни и външни фактори, които влияят върху мотивацията на хората, се съотнесат към характеристиките на конкретната дейност, могат да дадат прогностична сила на мотивационните изследвания.

Монографията на доц. д-р Таня Танева е дълбоко осмислен и задълбочен научен труд със значими научни и приложни приноси. Тя е показател за научна зрялост и висока методологична и психологична култура на автора. Синтезираният модел - „Дейност-

интегриран подход към мотивацията“, е забележителен и оригинален научен принос на кандидата по конкурса. (вж. 9-2, 9-10, 9-11 от списък с публикациите по конкурса).

Като цяло, прави впечатление значимата изследователска работа на доц. д-р Таня Гочева Танева „на терен“. Научната продукция с която кандидатства по конкурса е резултат от редица собствени емпирични изследвания, които са планирани, проведени и резултатите от тях анализирани на подчертано високо методологично ниво. Научните находки не остават „затворени“ в публикациите, а намират широко приложение в рамките на консултантската практика и участието на доц. д-р Таня Танева в проекти като експерт и обучител с различни категории – студенти, предприемачи, учители, служители в публичния сектор, мениджъри и др.

Научната продукция на доц. д-р Таня Танева, с която участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“, има принос за трансфериране на съвременните научни и научно-приложни постижения от областта на психологията в практиката на предприемачите, мениджърите, служителите от публичния сектор, педагозите от предучилищното и училищно образование и организационните психолози и при преподаването на психологически дисциплини във висшето училище и в рамките на следдипломната квалификация на педагози, здравни работници, психолози и представители на публичния сектор и бизнеса.

Към момента нямам сведения и не съм констатирал плагиатство от доц. д-р Таня Танева в представените по конкурса публикации.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

С доц. д-р Таня Танева работим в различни висши училища и поради това не съм в състояние да дам оценка за преподавателската ѝ дейност. Представената обаче информация от университета показва, че доц. д-р Таня Танева е уважаван от студентите и колегите си преподавател. Натрупала е значителен опит в преподаването на психологически дисциплини на студенти от различни специалности.

Убеден съм, като имам предвид научните постижения на доц. д-р Таня Танева, както и опитът и като консултант и експерт, че Тракийски университет – Стара Загора би спечелил от дейността ѝ на академичната длъжност „професор“, както от гледна точка за подобряване и поддържане на качеството на учебния процес, така и за подготовка на следващи поколения изследователи в предметната област на мениджмънта, икономическата психология, психологията на труда и организационната психология.

Заклучение

Като имам предвид гореизложеното в рецензията, правя следните изводи и заключение:

1. Доц. д-р Таня Танева отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно

Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на изискванията и на чл. 86, ал. 1 и ал. 2 от Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет.

2. Има натрупан професионален опит като преподавател и ръководител в сферата на висшето образование, като консултант по проблемите на психологията на труда, както и като експерт, обучител и изследовател в научни проекти в предметната област на конкурса, в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „професор“.

3. Предлага за участие в конкурса научна продукция със значими научни и практико-приложни приноси, с възможност за широк трансфер на постиженията в социалната, образователната и консултативната практика.

4. Разпознаваема е като учен у нас и в чужбина.

Всичко това ми дава основание за положителна оценка за доц. д-р Таня Танева като кандидат за заемане на академична длъжност „професор“.

В тази връзка становището ми е, че Научното жури следва да предложи, по реда приет в Тракийски университет – Стара Загора, *доц. д-р Таня Танева* да бъде избрана за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, научна специалност „Икономическа психология и психология на труда“.

09.06.2023 г.
гр. Варна

Рецензент:

Заличено!

проф. д.н. Валери Стоянов